

Zajęcia realizowane w ramach projektu współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego nr WND-POKL.03.03.02-00-022/08 pt. „*Nauczyciel przedmiotów zawodowych*”, w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet III. Wysoka jakość systemu oświaty, Działanie 3.3. Poprawa jakości kształcenia, Poddziałanie 3.3.2 Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli.

WYŻSZA SZKOŁA ZARZĄDZANIA W CZĘSTOCHOWIE

WYŻSZA SZKOŁA ZARZĄDZANIA W CZĘSTOCHOWIE

Rola kuratora społecznego w socjalizacji
dziecka niedostosowanego społecznie

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany
ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

INSTYTUCJA KURATORA SPOŁECZNEGO

Instytucja sądowego kuratora społecznego ma w polskim wymiarze sprawiedliwości wieloletnie tradycje. Swoimi początkami sięga okresu międzywojennego i jest znacznie starsza od instytucji sądowego kuratora zawodowego. Kuratorzy społeczni stanowią liczną, obejmującą blisko 30 000 grupę osób (28 804 osoby - dane z 2005 r.), bardzo zróżnicowaną pod względem wykształcenia, doświadczenia zawodowego i posiadanych kwalifikacji.

Kuratorzy społeczni od 1935 r. stanowią istotny element socjalizacji społeczeństwa, a po wprowadzeniu w systemie prawnym instytucji kuratora zawodowego w 1986 roku - nieocenioną pomoc w wykonywaniu zadań kuratorów zawodowych. Sądowy kurator społeczny jest podstawowym ogniwem procesu socjalizacji społeczeństwa.

POJĘCIE PRACY SOCJALNEJ I SOCJALIZACJI

Praca socjalna to interdyscyplinarna działalność zawodowa, mająca na celu pomoc jednostce i jej rodzinie we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie przez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi

POJĘCIE PRACY SOCJALNEJ I SOCJALIZACJI

- Nieco inaczej praca socjalna definiowana jest przez Helenę Radlińską, określa ją ona mianem wydobywania i pomnażania sił ludzkich, na ich usprawnianiu i organizacji wspólnego działania dla dobra ludzi.

POJĘCIE PRACY SOCJALNEJ I SOCJALIZACJI

- Kompleksową i szeroką definicję pracy socjalnej określa Komitet Rady Europejskiej, zgodnie z którą praca socjalna jest specyficzną działalnością zawodową, mającą na celu lepszą adaptację wzajemną osób, rodzin, grup i środowiska społecznego, w jakim żyją oraz rozwijanie poczucia godności osobistej i odpowiedzialności jednostek na drodze odwoływania się do potencjalnych możliwości poszczególnych osób, do powiązań międzyprofesjonalnych, a także sił i środków społecznych.

-

POJĘCIE PRACY SOCJALNEJ I SOCJALIZACJI

- Zgodnie z definicją pracy socjalnej przyjętą przez Zgromadzenie Ogólne Międzynarodowej Federacji Pracowników Socjalnych (Montreal, Kanada, lipiec 2000 r.) praca socjalna jest profesją wspierającą zmianę społeczną, rozwiązywanie problemów powstających w relacjach międzyludzkich oraz wzmacnianie (*empowerment*) i wyzwalamie ludzi dla wzbogacenia ich dobrostanu. Fundamentalnymi dla pracy socjalnej są zasady praw człowieka i sprawiedliwości społecznej. Ta międzynarodowa definicja pracy socjalnej, zastępuje dotychczasową, którą Federacja przyjęła w 1982 r.

Zadania pracownika socjalnego

- udzielanie informacji, wskazówek do rozwiązywania spraw życiowych osobom, które dzięki tej pomocy będą samodzielnie rozwiązywać problemy będące przyczyną trudnej sytuacji,
- pomoc w uzyskaniu dla osób będących w trudnej sytuacji życiowej poradnictwa, współpraca i współdziałanie z innymi specjalistami w celu przeciwdziałania i ograniczania patologii oraz skutków negatywnych zjawisk społecznych,
- łagodzenie skutków ubóstwa,
- inicjowanie nowych form pomocy osobom i rodzinom mającym trudną sytuację życiową.

Kompetencje pomocy społecznej

- udziela, tzw. poradnictwa specjalistycznego (szczególnie poradnictwo prawne, psychologiczne i rodzinne w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych),
- podejmuje działania w ramach interwencji kryzysowej, rozumianej jako zespół działań podejmowanych na rzecz osób i rodzin, w tym dotkniętych przemocą, w celu zapobiegania lub pogłębiania się występujących dysfunkcji,
- w ramach interwencji kryzysowej udziela się w szczególności poradnictwa specjalistycznego oraz schronienia przez całą dobę.
-

Termin *socjalizacja*

Termin socjalizacja pochodzi od łacińskiego słowa *socialis* = społeczny i oznacza proces (oraz rezultat tego procesu) nabywania przez jednostkę systemu wartości, norm oraz wzorów zachowań, obowiązujących w danej zbiorowości. Socjalizacja trwa przez całe życie człowieka, lecz w największym nasileniu występuje, gdy dziecko rozpoczyna życie w społeczeństwie. Największą rolę na tym etapie odgrywają jego rodzice, później także wychowawcy i rówieśnicy oraz instytucje (takie jak szkoła czy Kościół). Na drodze socjalizacji człowiek uczy się podstaw interakcji społecznych, poznaje społeczne normy postępowania, wartości, nabywa umiejętności posługiwania się przedmiotami i kształtuje swoją osobowość.

POJĘCIE KURATORA SĄDOWEGO

I PODZIAŁ KURATORÓW W POLSCE

Zgodnie z art. 115 § 13 pkt 3 Ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. z 1997 r. Nr 88, póź. 553 z późn. zm.), kurator sądowy jest funkcjonariuszem publicznym, który pełni swoje obowiązki w zespole kuratorskiej służby sądowej. Kurator, wykonując orzeczenie sądu, realizuje zadania o charakterze wychowawczo-resocjalizacyjnym, diagnostycznym, profilaktycznym i kontrolnym zgodnie z literą prawa.

POJĘCIE KURATORA SĄDOWEGO I PODZIAŁ KURATORÓW W POLSCE

Zgodnie z zapisami Ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o kuratorach sądowych (Dz. U. z 2001 r. Nr 98, póź. 1071 z późn. zm.) kuratorów dzieli się na:

- kuratorów zawodowych,
- kuratorów społecznych.

Kuratorzy sądowi, którzy wykonują orzeczenia sądu w sprawach karnych, nazywani są kuratorami dla dorosłych, a wykonujący orzeczenia w sprawach rodzinnych i nieletnich kuratorami rodzinnymi.

POJĘCIE KURATORA SĄDOWEGO I PODZIAŁ KURATORÓW W POLSCE

Kuratorzy rodzinni prowadzą nadzory w sprawach:

- • opiekuńczych (ograniczenia władzy rodzicielskiej - art. 109 § 2 pkt 3 Ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy Dz. U. z 1964 r. Nr 9, póź. 59 z późn. zm.),
- • dotyczących nieletnich (zastosowanie środka wychowawczego określonego w art. 6 pkt 5 Ustawy z 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2010 r. Nr 33, póź. 1 78 z późn. zm.); warunkowe zwolnienie z zakładu poprawczego; warunkowe odstąpienie od umieszczenia w zakładzie poprawczym; warunkowe zawieszenie umieszczenia w zakładzie poprawczym).

POJĘCIE PODOPIECZNEGO

Podopieczny to człowiek, wobec którego prowadzone jest, z różnych powodów, postępowanie wykonawcze. Kurator dla dorosłych ma kontakt z osobami, wobec których orzeczono karę ograniczenia wolności, polegającą na wykonywaniu nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne. Organizując i kontrolując wykonanie kary, kurator zajmuje się kontrolą okresu próby osób, wobec których warunkowo zawieszono wykonanie kary pozbawienia wolności z jednoczesnym zobowiązaniem, w ramach obowiązku probacyjnego, do np. naprawienia szkody wobec pokrzywdzonego przestępstwem, łożenia na utrzymanie dzieci, leczenia odwykowego, czy innego postępowania zgodnego z art. 72 k.k. Wobec tych osób podejmuje się wszystkie niezbędne czynności, jednak obowiązujące procedury nie pozostawiają tu zbyt wiele miejsca na oddziaływania resocjalizacyjne.

POJĘCIE PODOPIECZNEGO

Podopieczni to osoby dorosłe, które opuściły zakład karny, korzystają z warunkowego przedterminowego zwolnienia z odbycia reszty kary lub mają orzeczone warunkowe zawieszenie wykonania kary pozbawienia wolności, bądź takie, wobec których warunkowo umorzono postępowanie karne lub orzeczono karę ograniczenia wolności. Wzmocnieniem okresu próby jest dozór kuratora.

Osoba poddana probacji, by wyjść ze stanu izolacji społecznej powinna znaleźć się w grupie rówieśniczej pozytywnego odniesienia społecznego, zawodowej, najbliższego środowiska i przede wszystkim rodziny.

Podstawy prawne funkcjonowania instytucji kuratora w Polsce

Początki istnienia kurateli sądowych sięgają czasów, gdy na mocy dekretu Naczelnika Państwa, podpisanego 7 lutego 1919 r. (Dziennik Praw Nr 14, póź. 171 ze zm.) zostały utworzone Sądy dla nieletnich. Na jego podstawie Minister Sprawiedliwości 26 lipca 1919 r. (Dziennik Praw Nr 63. po/. 378) wydał rozporządzenie w przedmiocie utworzenia sądów dla nieletnich. W oparciu o te przepisy utworzono trzy sądy dla nieletnich: w Warszawie, Łodzi i Lublinie, które zaczęły działać od 1 września 1919 r. Miały one rozpatrywać wszystkie sprawy karne nieletnich do ukończenia przez nich siedemnastego roku życia.

Podstawy prawne funkcjonowania instytucji kuratora w Polsce

Wymienionym rozporządzeniem minister uregulował też kwesję tzw. opiekunów społecznych. Byli oni powoływani przez sędziego. Do ich zadań należało zbieranie, na polecenie sędziego informacji o nieletnich, opieka „nad nieletnim, pozostającym pod dozorem rodzicielskim, lub gdy dozór rodzicielski wymaga jeszcze dodatkowej kontroli odpowiedzialnej” oraz nadzorowanie nieletnich, wobec których zawieszono wykonywanie kary.

Podstawy prawne funkcjonowania instytucji kuratora w Polsce

Ważna zmiana w nowo powstałej instytucji kurateli dla nieletnich nastąpiła w 1935 r., gdy Minister Sprawiedliwości 25 czerwca wydał rozporządzenie o kuratorach nieletnich (Dz.U. Nr 46, póź. 316). Na jego mocy zrezygnowano z zawodowego modelu kurateli i zastąpiono go modelem społecznym. Określono, że kurator dla nieletnich jest funkcją honorową i mogły ją wykonywać osoby mające odpowiednie kwalifikacje „w zakresie opieki nad dzieckiem moralnie zaniedbanym”, Kuratora powoływał prezes sądu apelacyjnego, Minister Sprawiedliwości zaś określał liczbę kuratorów dla nieletnich w poszczególnych sądach apelacyjnych.

Podstawy prawne funkcjonowania instytucji kuratora w Polsce

Zmiany w tym zakresie nastąpiły dopiero w 1951 r. Wówczas to Minister Sprawiedliwości wydał rozporządzenie z 30 marca 1951 r. o kuratorach sądowych dla nieletnich (Dz.U. Nr 25, póź. 188). Zgodnie z jego treścią kurator dla nieletnich był od tego momentu organem pomocniczym sądu, ale nadal utrzymano społeczny charakter kurateli.

Podstawy prawne funkcjonowania instytucji kuratora w Polsce

Do zasadniczego przełomu organizacyjnego kurateli dla nieletnich doszło w roku 1959, gdy Minister Sprawiedliwości wydał rozporządzenie z 13 lutego 1959 r. o kuratorach sądowych dla nieletnich (Dz.U. Nr 18, póź. 113). Zastąpiło ono rozporządzenie z 1951 r. Zmiana była o tyle istotna, iż wówczas przewidziano powołanie kuratorów dla nieletnich. Oczywiście nie zrezygnowano z kuratorów społecznych.

Podstawy prawne funkcjonowania instytucji kuratora w Polsce

Kuratela dla dorosłych powstała znacznie później niż instytucja kuratora dla nieletnich, gdyż swoimi początkami sięga ona 1958 r. Poprzedziło ją wydanie ustawy z 29 maja 1957r. O warunkowym zwolnieniu osób odbywających karę pozbawienia wolności (tekst pierwotny Dz.U. Nr 31).

Podstawy prawne funkcjonowania instytucji kuratora w Polsce

Istotnym wydarzeniem w historii kurateli dla dorosłych było uchwalenie w 1969 r. nowej kodyfikacji karnej. Wymusiło to zmianę aktu prawnego regulującego instytucję kurateli dla dorosłych. Z tego względu 2 kwietnia 1971 r. Minister Sprawiedliwości wydał rozporządzenie w sprawie dozoru i nadzoru ochronnego (Dz.U. Nr 9, poz. 95 ze zm.) zgodnie z którym kurator zawodowy zajmował się całokształtem czynności resocjalizacyjnych w swoim okręgu, wynikających z orzeczeń sądu powiatowego oraz zleconych przez sąd wojewódzki.

Podstawy prawne funkcjonowania instytucji kuratora w Polsce

- Okres powojenny, od czasu gdy kuratela sądowa powstawała, do chwili wydania rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 listopada 1986 r. w sprawie kuratorów sądowych (Dz.U. Nr 43, poz. 212 ze zm.) to okres o tyle istotny, iż wówczas instytucja kurateli ulegała istotnym przeobrażeniom, a ponadto w tym czasie ustalono w sposób trwały jej umiejscowienie w wymiarze sprawiedliwości. W ten sposób stała się ona organizacyjnie i merytorycznie powiązana z sądami powszechnymi. Ten okres to również czas rozszerzania kompetencji oraz zadań kuratora sądowego, a także ewoluowanie kurateli typowo społecznej poprzez społeczno - zawodową do zawodowo-społecznej.

-

Podstawy prawne funkcjonowania instytucji kuratora w Polsce

Kluczowe znaczenie dla dalszego rozwoju instytucji kurateli sądowej w Polsce miało uchwalenie ustawy z 20 czerwca 1985 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. Nr 31, poz. 137 tekst pierw.) W sposób niepodważalny zwiększyła ona rolę kuratora sądowego w sądownictwie powszechnym. Po raz pierwszy nastąpiło wówczas niejako połączenie obu specjalności w jednego kuratora sądowego, który mógł być albo kuratorem dla dorosłych, albo kuratorem rodzinnym. Swoje funkcje kuratorzy pełnili zawodowo lub społecznie.

Podstawy prawne funkcjonowania instytucji kuratora w Polsce

Na podstawie wymienionej ustawy Minister Sprawiedliwości wydał rozporządzenie z 24 listopada 1986 r. w sprawie kuratorów sądowych (Dz.U. Nr 43, poz. 212 ze zm.). Znaczenie tego aktu prawnego w historii kurateli jest bardzo duże, gdyż po raz pierwszy w kompleksowy sposób dokonał on regulacji instytucji kurateli sądowej, ustalając szczegółowo nie tylko prawa i obowiązki kuratorów, ale również sprawy organizacyjne.

Podstawy prawne funkcjonowania instytucji kuratora w Polsce

- Dwie ostatnie dekady XX w. były dla polskich kuratorów sądowych okresem rodzenia się i kształtowania tożsamości zawodowej. Szczytowym momentem tego procesu było uchwalenie 27 lipca 2001r. Ustawy o kuratorach sądowych.
- Od wejścia ustawy w życie projekty jej nowelizacji pojawiały się niemal co roku, a w 2006r. nawet dwa. Proponowane zmiany odnosiły się przeważnie do ograniczenia nadmiernego, zdaniem projektodawców, zakresu autonomii służby względem prezesów sądów rejonowych, do obniżenia i zmian w zakresie uposażeń, a ostatnio nawet ograniczenia samorządu zawodowego. Jak dotąd kuratorom udawało się zachować jednak jej oryginalny i spójny kształt.

WYMAGANIA I KWALIFIKACJE SĄDOWEGO KURATORA SPOŁECZNEGO

- Kurator społeczny musi:
- mieć obywatelstwo polskie i korzystać z pełni praw cywilnych i obywatelskich
- mieć nieskazitelny charakter
- być zdolny ze względu na stan zdrowia do pełnienia obowiązków kuratora zawodowego,
- mieć co najmniej wykształcenie średnie i doświadczenie w prowadzeniu działalności resocjalizacyjnej, opiekuńczej lub wychowawczej,
- złożyć informację z Krajowego Rejestru Karnego, która jego dotyczy.
- Ustawa o kuratorach sądowych z dn. 27.07.2001 r. ([Dz. U. z 2001 r. Nr 98, poz. 1071](#))

KOMPETENCJE OSOBOWOŚCIOWE KURATORA SPOŁECZNEGO

- szlachetność, prawość, uczciwość,
- silna wola, umiejętność panowania nad emocjami,
- sumienność, pracowitość, zrównoważenie,
- odwaga, wysoka kultura osobista, cierpliwość, wrażliwość,
- niezależność, empatia, asertywność, uprzejmość,
- poczucie sprawiedliwości, słuszności, umiejętność rozwiązywania problemów i konfliktów,
- szacunek dla innych i dystans do samego siebie,
- umiejętność krytycznego wglądu w samego siebie,
- konsekwencja i nieuleganie wpływom, które mogą nieskazitelny charakter osłabić lub zniszczyć.

UPRAWNIENIA I OBOWIĄZKI SĄDOWYCH KURATORÓW SPOŁECZNYCH

Dla wyjaśnienia pojęć „uprawnienia” i „obowiązki” oraz ich wzajemnej relacji przydatne jest pojęcie „stosunek prawny”. Elementami stosunku prawnego są: podmioty, uprawnienia i obowiązki. Podmiotami stosunków prawnych mogą być osoby fizyczne lub prawne. Przedmiotami stosunków prawnych są dozwolone, zakazane lub nakazane zachowania ludzi, a także rzeczy i dobra niematerialne.

UPRAWNIENIA I OBOWIĄZKI SĄDOWYCH KURATORÓW SPOŁECZNYCH

W zależności od tego, w jakim charakterze w danym stosunku prawnym kurator występuje, może być on podmiotem oddziaływań (może mieć uprawnienia) lub jego zachowania mogą być przedmiotem oddziaływań (może mieć obowiązki), co można zobrazować następująco:

Stosunek pracy:

- Kurator (uprawnienia) —> Pracodawca (obowiązki)
- Pracodawca (uprawnienia) —> Kurator (obowiązki)

UPRAWNIENIA I OBOWIĄZKI SĄDOWYCH KURATORÓW SPOŁECZNYCH

Wykonywanie zadań:

- Kurator (uprawnienia) —> Podopieczny, organy lub instytucje (obowiązki)
- Organ nadzorujący i inne organy, podopieczny (uprawnienia) —> Kurator (obowiązki)

UPRAWNIENIA I OBOWIĄZKI SĄDOWYCH KURATORÓW SPOŁECZNYCH

Obowiązki kuratora mogą mieć więc dwojakie znaczenie. Mogą to być to:

- obowiązki związane z osobą pełniącą określoną funkcję (niezależnie od tego, czy wykonuje ona zadania służbowe, czy też nie),
- obowiązki w znaczeniu pragmatycznym (prawa i obowiązki pracownika związane z wykonywaniem czynności służbowych).

UPRAWNIENIA I OBOWIĄZKI SĄDOWYCH KURATORÓW SPOŁECZNYCH

- Podstawowym zadaniem kuratora jest spełniać obowiązki zawarte w rocie ślubowania, które kurator składa przed przystąpieniem do wykonywania obowiązków, zobowiązując się:
  -
  - wykonywać swoje zadania zgodnie z prawem, sumiennie i rzetelnie,
  - dbać o dobro Rzeczypospolitej Polskiej,
  - dbać o dobro podopiecznego,
  - zachować tajemnicę,
  - przestrzegać zasad etyki zawodowej.

UPRAWNIENIA I OBOWIĄZKI SĄDOWYCH KURATORÓW SPOŁECZNYCH

Z głównych obowiązków wynikają dla kuratora społecznego szczególne zadania. W przypadku kuratora społecznego dla dorosłych zostały one sformułowane w art. 174 k.k.w., z tym zastrzeżeniem, że nie jest to katalog zamknięty. Ustawodawca do zadań tych zaliczył:

- odwiedzanie osób, których dotyczy postępowanie, w miejscu ich zamieszkania lub pobytu, w tym również w zakładach karnych, oraz kontaktowanie się z ich rodziną,
- żądanie niezbędnych informacji i wyjaśnień od osób znajdujących się w okresie próby, objętych dozorem lub tych, na które nałożono obowiązki,
- współdziałanie z właściwymi stowarzyszeniami, organizacjami i instytucjami w zakresie poprawy warunków bytowych i zdrowotnych, zatrudnienia i szkolenia osób, których dotyczy postępowanie wykonawcze,
- współdziałanie z administracją zakładów karnych w zakresie odpowiedniego przygotowania skazanych do zwolnienia

UPRAWNIENIA I OBOWIĄZKI SĄDOWYCH KURATORÓW SPOŁECZNYCH

- przeglądanie akt sądowych i sporządzanie z nich odpisów w związku z wykonywaniem czynności zleconych przez sąd
- przeprowadzanie wywiadów środowiskowych i zbieranie niezbędnych informacji od organów administracji rządowej, samorządu terytorialnego, zakładów pracy, stowarzyszeń, organizacji i instytucji
- podejmowanie innych czynności niezbędnych dla prawidłowego wykonywania kar, środków karnych i środków zabezpieczających
- udzielanie skazanym innej stosownej pomocy.

METODY PRACY KURATORA SPOŁECZNEGO W SOCJALIZACJI SPOŁECZEŃSTWA

Kuratorzy społeczni z reguły wykonują dwa podstawowe rodzaje zadań:

- pełnią nadzory lub dozory
- przeprowadzają wywiady środowiskowe.

Do obowiązków kuratora sprawującego nadzór nad osobami, które mają obowiązek poddać się leczeniu, należy :

- podejmowanie niezbędnych starań, aby osoba zobowiązana do poddania się leczeniu zastosowała się do orzeczenia sądu;

METODY PRACY KURATORA SPOŁECZNEGO

W SOCJALIZACJI SPOŁECZEŃSTWA

- utrzymywanie stałego kontaktu z osobą zobowiązaną do poddania się leczeniu oraz udzielanie jej niezbędnej pomocy w rozwiązywaniu trudności życiowych, a zwłaszcza w rozpoczęciu i kontynuowaniu leczenia;
- współdziałanie z organami samorządu i organizacjami społecznymi w celu zapewnienia pomocy osobie poddanej leczeniu i jej rodzinie;
- współdziałanie z zakładem pracy i zakładową służbą zdrowia w kierunku realizacji zobowiązań nałożonych na pracownika poddanego leczeniu odwykowemu;
- współdziałanie z zakładem leczenia odwykowego w kierunku osiągnięcia celów leczenia;

METODY PRACY KURATORA SPOŁECZNEGO

W SOCJALIZACJI SPOŁECZEŃSTWA

- oddziaływanie w kierunku nawiązania przez osobę poddaną leczeniu kontaktów z odpowiednimi placówkami służby zdrowia oraz organizacjami samopomocy osób uzależnionych od alkoholu;
- utrzymywanie kontaktu z rodziną osoby poddanej leczeniu, z którą osoba ta pozostaje we wspólnym gospodarstwie domowym;
- oddziaływanie na środowisko, w którym osoba poddana leczeniu przebywa lub do którego ma powrócić, zwłaszcza kształtowanie właściwego stosunku do niej;
- składanie sądowi pisemnych sprawozdań z przebiegu leczenia w terminach określonych przez sąd, nie rzadziej jednak niż co dwa miesiące.

METODY PRACY KURATORA

Metodyka wychowania resocjalizującego opiera się na technikach, metodach i środkach realizacji zaleceń praktycznych, formułowanych przez teorię wychowania oraz projekty postępowania zorientowane na zmianę ustosunkowania jednostek wobec oczekiwań społecznych.

Oddziaływania kuratora przybierają odmienny charakter w zależności od tego, czy są one kierowane do osób dorosłych, którym sąd ograniczył władzę rodzicielską, czy też nałożył obowiązek poddania się leczeniu odwykowemu. Odmiennie są także oddziaływania względem małoletnich dzieci, których dobro jest zagrożone przez zawinione lub nieświadome działania ich rodziców, a inne względem nieletnich przejawiających oznaki nieprzystosowania społecznego.

Taka duża różnorodność wymaga specyficznego podejścia do pracy z podopiecznymi oddanymi pod nadzór kuratora.

MODELE PRACY MARKA HEINE

Przydatność pracy z indywidualnym przypadkiem w nadzorze kuratora sądowego potwierdziły badania prowadzone przez M. Heine na początku lat osiemdziesiątych ubiegłego stulecia. Badając warunki efektywności nadzorów sprawowanych nad nieletnimi przez kuratorów społecznych, Marek Heine w swej pracy pt. „Warunki efektywności resocjalizacji nieletnich poddanych dozorowi sądowych kuratorów społecznych” rozróżnił cztery modele wykonywania nadzorów:

MODELE PRACY MARKA HEINE

nadzór pozorny - kiedy aktywność kuratora społecznego w nadzorze sprowadza się w zasadzie do terminowego składania sprawozdań, zawierających najczęściej ogólne informacje o podopiecznych. Taki sposób sprawowania nadzoru, jako nieprawidłowy, powinien być wyłączony z klasyfikacji nadzorów. Nazwanie go modelem może bowiem rodzić błędne z gruntu przekonanie, że taki proceder jest dopuszczalny;

model kontrolno-informacyjny - kurator koncentruje się na kontroli wyznaczonych przez sąd kierunków funkcjonowania rodziców i małoletniego/nieletniego. Jego oddziaływania wychowawcze ograniczają się do ukazywania możliwych następstw nieprzestrzegania pewnych zasad postępowania, czy też niezrealizowania nałożonych przez sąd obowiązków. Zdaniem M. Heinego taki model pracy kuratora w pewnych okolicznościach może spełnić swoje zadanie, jeżeli rodzina nieletniego jest rodziną patogenną oraz przy odpowiednio układającej się współpracy z instytucjami wychowawczymi w środowisku, głównie ze szkołą;

MODELE PRACY MARKA HEINE

model kontrolno-opiekuńczy - kurator bierze na siebie rolę nie tylko kontrolera poczynań podopiecznych i wpływów środowiska na ich zachowania, ale także ingeruje w środowisko wychowawcze, w celu eliminowania z niego tych czynników, które mogą wywierać negatywny wpływ na sytuację podopiecznego;

model terapeutyczno-opiekuńczy - ma najwyższe walory wychowawcze i jako taki jest ze wszystkich najbardziej pożądanym. Ten sposób pełnienia nadzoru przez kuratorów jest stosunkowo najbardziej zbliżony do modelu pracy z indywidualnym przypadkiem (casework).

ZASADY PRACY KURATORA METODĄ *CASEWORK*

Casework jest metodą pracy socjalnej wywodzącą się ze Stanów Zjednoczonych. Pierwszego teoretycznego jej opracowania dokonali M. Richmond w 1922 r., a obecnie jest to metoda pracy tysięcy pracowników socjalnych na całym świecie. Od momentu swojego powstania przeszła ona istotną ewolucję i obecnie w jej obrębie wyróżnić można kilka modeli albo podejść teoretycznych, takich jak: model psychospołeczny, funkcjonalny, zorientowany na rozwiązanie problemu, modyfikacji zachowań. Z tej teorii i praktyki wywodzi się terapia rodzinna, interwencja kryzysowa i resocjalizacja dorosłych.

W literaturze można znaleźć różne definicje terminu *casework*. Według M. Richmond to „sztuka rozwiązywania różnych problemów różnych ludzi przez zgodną współpracę z nimi w celu zgodnego i równoczesnego osiągnięcia ich własnego dobra i dobra społeczeństwa”.

ZASADY PRACY KURATORA METODĄ CASEWORK

Przytoczone określenie potwierdza słuszność tezy, że ten rodzaj pracy jest szczególnie przydatny w pracy kuratora w nadzorze.

Kurator, podobnie jak *caseworker*, współpracuje z podopiecznym w taki sposób, aby ten ostatni odkrył w sobie zasoby energii, która pomoże mu przezwyciężyć problem. Praca kuratora w takim modelu nadzoru nie ogranicza się do kontroli zachowania podopiecznego czy wykonywania przez niego nałożonych przez sąd lub kuratora obowiązków, nie polega na wyręczaniu podopiecznego w załatwianiu trudnych spraw, na odbieraniu mu poczucia sprawczości, a przez to także poczucia odpowiedzialności za dokonywane wybory życiowe.

ZASADY PRACY KURATORA METODĄ CASEWORK

Efektym działań kuratora powinno być przygotowanie podopiecznego do dokonywania samodzielnych wyborów, które przynosiłyby pożytek zarówno jemu, jak i społeczności, w której żyje.

Inaczej mówiąc, chodzi o wychowanie podopiecznego zgodnie z wytycznymi określonymi na przykład w Preambule ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich. Nadzór ma zatem prowadzić do samowychowania podopiecznego dla dobra własnego i dobra społeczności.

ZASADY PRACY KURATORA METODĄ *CASEWORK*

Podejmując wobec podopiecznego działania, kurator sądowy powinien kierować się zasadami:

- reedukacji i wszechstronnego rozwoju osobowości,
- wszechstronnej i perspektywicznej opieki,
- stawiania wymagań,
- akceptacji,
- respektowania

PODSUMOWANIE I WNIOSKI KOŃCOWE

Instytucja sądowego kuratora społecznego stanowi istotny element procesu socjalizacji społeczeństwa w Polsce. Kurator społeczny, podczas wykonywania swych obowiązków, które realizuje niejednokrotnie na terenie swojej miejscowości lub w bliskim sąsiedztwie swego miejsca zamieszkania, styka się najczęściej z podopiecznymi wywodzącymi się ze środowiska dotkniętego patologią.

PODSUMOWANIE I WNIOSKI KOŃCOWE

Sformułować można następujące wnioski końcowe:

- badania dowodzą, że kuratorzy społeczni w pracy z dozorowanymi stosują najczęściej formy pracy indywidualnej (pomoc indywidualna, wzmocnienia społeczne), w zdecydowanej większości potwierdzają stosowanie metody casework'u w oddziaływaniach wychowawczych. Większość wyraża przekonanie o skuteczności tej metody
- większość kuratorów realizuje powyżej 10 czynnych dozorów, co świadczy o przeciążeniu kuratorów obowiązkami, a to ma bezpośrednie przełożenie na stwierdzoną wcześniej niewystarczającą liczbę kontaktów w ramach sprawowanych dozorów.

PODSUMOWANIE I WNIOSKI KOŃCOWE

- Badania dowiedzą, że im większe obciążenie kuratora dozorami, tym mniejsza częstotliwość spotkań z podopiecznymi. Uznać jednak należy, iż jednorazowy kontakt z dozorowanym w ciągu miesiąca nie jest wystarczający, by kurator mógł być w dostatecznym stopniu zorientowany co do jego aktualnej sytuacji.
- Wyniki badań wskazują, że środowisko pochodzenia dozorowanych stanowi zagrożenie dla prawidłowego procesu wychowania przede wszystkim ze względu na stosunkowo niski poziom wykształcenia rodziców, dominację niekorzystnych stylów wychowawczych oraz nadużywanie alkoholu.

PODSUMOWANIE I WNIOSKI KOŃCOWE

- Grupa badanych kuratorów społecznych przejawia jednak daleko posuniętą refleksję humanistyczną, o czym świadczą m.in. szacunek dla dozorowanego i jego podmiotowe traktowanie, indywidualizacja procesu resocjalizacji, przewaga metod dialogu i demokratyczny styl pracy z dozorowanym, stosowanie urozmaiconych środków wychowawczych oraz otwartość na inicjatywę dozorowanych.

Akt zakończenia dozoru, w momencie osiągnięcia założonych celów przez kuratora, powinien dokonywać się poprzez coraz rzadsze kontakty kuratora z podopiecznym. Nie może to być jednak ostateczne zerwanie więzi, która została stworzona podczas oddziaływań naprawczych pomiędzy kuratorem a dozorowanym. Utrzymywanie właściwych relacji interpersonalnych i klimatu warunkuje skuteczne zakończenie procesu readaptacji społecznej dozorowanego

PODSUMOWANIE I WNIOSKI KOŃCOWE

Akt zakończenia dozoru w momencie osiągnięcia założonych celów przez kuratora powinien dokonywać się poprzez coraz rzadsze kontakty kuratora z podopiecznym. Nie może to być jednak ostateczne zerwanie więzi, która została stworzona podczas oddziaływań naprawczych pomiędzy kuratorem a dozorowanym. Utrzymywanie właściwych relacji interpersonalnych i klimatu warunkuje skuteczne zakończenie procesu readaptacji społecznej dozorowanego.